

ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમીની ચાળીસી

‘જીવનની આ મીણબત્તી બત્તે છેડે,
વાટ બધી સળગી ગઈ છે પણ મીણ હજુ રહ્યું છે’

• કૃષ્ણકાંત બૂચ

‘ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી’નો પાંચમો સન્માન સમારંભ 18 નવેમ્બર 2017ના દિવસે વેમ્બલીસ્થિત માન્ધાતા હોલમાં યોજાઈ ગયો. ઠંડી અને વરસાદની પરવા કર્યા વગર રસિકજનો, કવિઓ, લેખકો પંચમ રત્નાવલીના છેલ્લા જાણીતા મણકારરૂપ જગદીશભાઈ દવે સાથે જ્ઞાનગોષ્ઠિ કરવા ઉમટી પડેલા. ટીમ અકાદમીએ કરેલી તૈયારી દેખાતી હતી. ઠીક બે વાગ્યે બહારની અમીવર્ષાનાં વાતાવરણ વચ્ચે હોલની અંદરનો કાર્યક્રમ શરૂ થયો.

અકાદમી પ્રમુખ વિપુલભાઈ કલ્યાણીએ કાર્યક્રમની રૂપરેખા આપી. એમની આગવી શૈલીમાં સમુદાયને સમયના વહેણમાં, યુનાઇટેડ કિંગડમ અને ભારતમાં 1929ના વરસની કલ્પના કરાવી, બત્તે સ્થળે કપરી પરિસ્થિતિ હતી. ઇતિહાસને પાને ત્યારે હિન્દુસ્તાનમાં કાર્ય કરતા લોકો અને તે વેળાના વાતાવરણની કલ્પના કરી શકો? આ જ વર્ષે જગદીશભાઈનો જન્મ થયો હતો.

વિપુલભાઈએ કાર્યક્રમ શા માટેની સમાજ આપી. 41 વર્ષ સુધી જે સાથીદારોએ અકાદમીને ઝળહળતી રાખી, તેમના સહકારની નોંધ લીધી, જે બતાવે છે, કે તેઓ ‘બોટમઅપ’ની લીડરશિપમાં માને છે. અને તેનો રિસ્પોન્સ સાથીદારોના મુખાર્વિંદ પર જાહેર હતો. જે રીતે પહેલા શિક્ષકો અને પત્રકારોનું બહુમાન થયેલું તે જ રીતે ગુજરાતી ભાષાને જીવતી રાખનાર લેખકો, કવિઓ અને સમિતિના સભ્યોનું બહુમાન શા માટે નહિ ?

ધવલ વ્યાસે, અકાદમી વતી, પુષ્પગુરુચથી જગદીશભાઈ દવેનું જન્મદિવસે અભિવાદન કર્યું. વળી, કાંતાબહેન પટેલે ય જગદીશભાઈને પોંખ્યા. આવેલા અનેક સંદેશાઓ વંચાયા.

માંધતા સમાજના અગ્રણી કાર્યકર તારાબહેન જે. પટેલને હસ્તે પ્રથમ પદક જગદીશભાઈને અર્પણ કરાયું. અને પછી જગદીશભાઈને હાથે હાજર શેષ કવિ-લેખકોને પદક વિતરણ કરાયા. અશ્વિનકુમાર કોટેયા, આશાબહેન બૂચ, ઇબ્રાહિમભાઈ રાઠોડ ‘ખચ્યામ’, કલ્પનાબહેન પાઠક, કાંતાબહેન પટેલ, કિરણ પુરોહિત, કુસુમબહેન પોપટ, ગુણવંત વૈદ્ય, ધનશ્યામભાઈ પટેલ, ચંપાબહેન પટેલ, ‘જિગર’ નબીપુરી, ધવલ વ્યાસ, નિરંજનાબહેન દેસાઈ, પંચમ શુક્લ, પ્રફુલ્લ અમીન, ભદ્રાબહેન વડગામા, મનસુખભાઈ શાહ, મોહનભાઈ કાછિયા, મોહનુદ્દીન મણિયાર, રમણભાઈ ડી. પટેલ, વલ્લભભાઈ નાંઢા, વિજયાબહેન ભંડેરી, વ્યોમેશ જોશી, વિપુલભાઈ કલ્યાણી, સુષમાબહેન સંઘવીનો સમાવેશ હતો. જે હાજર નહોતા તેની ય નોંધ પણ કરવામાં આવી.

વિપુલભાઈએ જણાવ્યું કે જગદીશભાઈનો પ્રથમ પરિચય 1984માં થયો. એ કવિ-સંમેલનમાં પ્રફુલ્લભાઈ દવે ય સાથે આવેલા. મળ્યા, અને પછી, ગોપાળ મેઘાણી અને શિવકુમાર જોશી જોડે ઘેર પણ પધાર્યા હતા. તે સંસર્ગ આજસુધી ઉજળો રહ્યો છે. યુનાઇટેડ કિંગડમમાં ગુજરાતી ભાષાશિક્ષણ સારુ પોપટલાલ જરીવાળાની આગેવાનીમાં અભ્યાસક્રમ તૈયાર કરાયો. તેને આધારે પાઠ્યપુસ્તકો તૈયાર થયાં. આશરે પાંચસો એક શિક્ષકોને તાલીમ અપાઈ, અને જુદા જુદા સેન્ટરમાં એક તબક્કે 1200 વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષાઓ આપી. તે સઘળી ઉત્તરપોથી સચવાયેલી છે, જો કોઈને રખેને રિસર્ચ કરવી હોય તો! આ કાર્ય 18 વર્ષ ચાલ્યું.

પછી અન્ય વક્તાઓએ જગદીશભાઈનો પરિચય વ્યક્તિગત અનુભવ પ્રમાણે આપ્યો.

વિજયાબહેન ભંડેરીએ કહ્યું કે તેમને જગદીશભાઈનો પ્રથમ પરિચય 1984માં થયેલો. પોપટભાઈની એકસૂત્રતાએ અને નિષ્ઠાપૂર્વક ચાલતાં કામને વેગ મળેલો. જગદીશભાઈના અમૂલ્ય ફાળાથી અને ‘દીદ એન્ટરપ્રાઇઝીઝ’ તથા ‘નવભારત સાહિત્ય મંદિર’ના સહકારથી

અકાદમીનાં પુસ્તકો પ્રગટ થયાં, 500 શિક્ષકોની ટ્રેનિંગ અપાઈ, અને મુખ્ય શૈક્ષણિક પદ્ધતિના નવપગરણ આગળ વધ્યાં. તેમના ચહેરા પર તેમના વ્યક્તિગત ફાયદાની ઝાંખી થતી હતી.

બીજું વ્યક્તવ્ય પ્રફુલ્ભાઈ અમીને આપ્યું. જેમણે ગુજરાતમાં વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીનું ટ્રસ્ટ સ્થાપિત કર્યું છે. તેમને એક વાત યાદ આવી કે ગાંધીજી પાસે એક યુવાન ઓટોગ્રાફ લેવા આવેલ, ગાંધીજી કહે પાંચ રૂપિયા આપ તો આપું ! જુવાન કહે હું તો વિદ્યાર્થી છું, પૈસા તો મારી પાસે નથી, તો ગાંધીજીએ વચન માંગ્યું કે તું જે ભણે તે ભણાવીશ? તે વ્યક્તિ તે જગદીશભાઈ ! આમ તેને બાપુના આશીર્વાદ મળેલા. તેમને થયું કે પોતે શિક્ષણકાર્ય નથી કર્યું તેથી કંઈક ખોટું થાય છે, તેમને પદક દેવામાં! તેમણે હરિવંશરાય બચ્ચનને યાદ કર્યાં

‘દોસ્ત સાથ હો તો રોનેમેં ભી શાન હૈ, દોસ્ત ના હો તો મહેફિલ ભી સ્મશાન હૈ

સારા ખેલ દોસ્તીકા હૈ યે મેરે દોસ્ત, વરના જનાજા ઓર બારાત એક સમાન હૈ ‘

ત્રીજું વ્યક્તવ્ય ભાનુભાઈ પંડ્યાનું હતું. આજે જગદીશભાઈનો જન્મ દિવસ છે. હું બોલી શકું છું, પણ લખી શકતો નથી. વિપુલભાઈનો આભાર માનતા કહ્યું કે આ પ્રવૃત્તિએ મને ઘણું શીખવ્યું, આનંદ આપ્યો. કવિ મિલન, શિક્ષણ શિબિરો, અને લેખકોના પરિચયમાં આવવાથી મને ઘણો ફાયદો થયો છે. જગદીશભાઈ અમારા પાડોશી. દરરોજ 7 વાગ્યે પાર્કમાં ફરવા જઈએ અને સાહિત્ય, સ્વાસ્થ્ય, યોગ, નાટક, સંસ્કૃતિ વિષે ચ વાતો થાય.

માન્યાતા સમાજનાં એક અગ્રગણ્ય આગેવાન ચંદ્રકળાબહેને સાહિત્યિક, અલંકારિક ભાષામાં પરિચય આપતાં કહ્યું કે જગદીશભાઈ વિષે હું શું કહી શકું ? એટલું જરૂર કહી શકાય કે તેઓ શબ્દ સમ્રાટ છે, સંસ્કાર અને સંસ્કૃતિના પ ધ, ની સા છે, સરસ્વતીનું દર્શન કરાવે છે, ગિરા ગુર્જરી ગુરુવર્ય છે, સુજલામ સુકલામનો સંદેશ છે, કરોતિ મંગલમ્ અતિ મંગલમ્.

તે પછી ચંદ્રકળાબહેન તેમ જ અકાદમીનાં ઉપપ્રમુખ ભદ્રાબહેન વડગામાએ જગદીશભાઈને શાલ ઓઢાડી. અને પ્રફુલ્ભાઈ અમીન તેમ જ ‘જિગર’ નબીપુરીએ સૌ વતી સન્માન પદક અર્પણ કર્યું.

પ્રતિસાદરૂપે જગદીશભાઈએ તે બાદ પ્રતિભાવ આપ્યો. તેમણે અકાદમીનો આભાર માનતા જણાવ્યું કે ઉપરના જગદીશની આ સઘળી કૃપા છે, અને આ જગદીશે કોઈ દિવસ હાથ લંબાવ્યો નથી. પંચમહાભૂતના સન્માન સમારંભનો હું છેલ્લો ભૂત ! 2017ના વરસનો છેલ્લો મણકો તમે જન્મદિવસ આસપાસ આયોજન કરો છો તેમ લાગે છે.

પ્રથમ એક વિનંતી છે કે સહુ જતાં પહેલાં દરવાજા પાસે ટેબલ છે, ત્યાં રોકાશો અને યથા શક્તિ યોગદાન આપજો, મારું ચેરિટી વર્ક છે. વ્યક્તિ સમાજનો આધાર છે. ફ્રેઈન્ડ ઓફ THE મુર્ફિઝલ્ડ હોસ્પિટલ માટે કંઈક કરી છૂટીએ, આ કામ 50 વર્ષથી થાય છે. ત્યાં 1 કલાક પણ વોલંટીરીંગ થાય તો ઉત્તમ. આ મારા 89માં જન્મ દિવસની ઉજવણી છે.

કવિ, લેખકો અને સાહિત્યકાર વચ્ચે મારું સન્માન! એક ધા ને ત્રણ લટકા! આ હાલમાં 50 % કાર્યક્રમો થયા છે. ભાષાઓના પડઘા પડે છે. ચન્દ્રકળાબહેન, આ મારું બીજું ઘર છે, માંધાતા સ્કૂલ, ગીતા પ્રવચનો 32 વર્ષ થયા 32 લક્ષણા કહી શકાય. ગાંધીજી કહેતા બધાને મિત્ર ગણીએ, આજ જીવન છે. ભાષા સાહિત્ય એક વિશાળ સમુદ્ર માનીને કાર્ય કરીએ છીએ.

1984-86નો સમય યાદ કરું તો, પુસ્તક પ્રકાશન, રમણભાઈ સારથિ હતા બ્રિટનમાં બધે પુસ્તકો પહોંચે તેનો ખ્યાલ થતો. બધાની મદદ વગર પરીક્ષા, પાઠ્યપુસ્તક, પ્રકાશન, શિક્ષક શિબિર પરીક્ષા વગેરે શક્ય નથી. બધાના સંદેશ માટે આભાર.

એક કાવ્યની પંક્તિ પછી મારું વ્યક્તવ્ય પૂરું કરીશ :

જીવનની આ મીણબત્તી બન્ને છેડે,

વાટ બધી સળગી ગઈ છે પણ મીણ હજુ રહ્યું છે

સમાપનમાં વિપુલભાઈએ નોંધ કરી કે આ માંધાતા હોલનો ઉપયોગ 1984થી આપણે કરીએ છીએ. જ્યાં 15 દિવસે મિત્રો ભેગા થાય છે, પ્રવૃત્તિ કરે છે ને જાતે રસોઈ કરી સહભોજન કરે છે, આનંદ માણે છે. આજે તેનો લાભ સહુને મળવાનો છે. તારાબહેન પટેલ અને ગોવિંદભાઈ પટેલની દેખરેખ નીચે છે વ્યવસ્થિત કામ થયું છે, તે આપણે દરેક અનુભવવામાં છીએ. આ ચાળીસીના અવસરનો છેલ્લો કાર્યક્રમ 2018 માં થશે, જે કવિતા, નિબંધ, પત્રકારત્વ અને સાહિત્ય વિશેની સેમિનાર હશે.

અંતમાં, અકાદમીના મહામંત્રી પંચમ શુક્લે આભારવિધિ કરી, અને પછી બધાંનું મિલન થયું અને સૌએ પ્રીતિભોજનની મોજ માણી.

સન્માનિત કવિ - લેખકગણ

૦૧. જગદીશભાઈ દવે
૦૨. અનિલભાઈ વ્યાસ
૦૩. અશ્વિનકુમારભાઈ કોટેયા
૦૪. ઇબ્રાહિમભાઈ રાઠોડ - 'ખચ્યામ'
૦૫. ઉપેન્દ્રભાઈ ગોર
૦૬. કલ્પનાબહેન ભ. પાઠક
૦૭. કાન્તાબહેન પટેલ
૦૮. કિરણભાઈ પુરોહિત
૦૯. કુસુમબહેન પોપટ
૧૦. ગુણવંતભાઈ વૈદ્ય
૧૧. ગુલાબભાઈ મિસ્ત્રી
૧૨. ધનશ્યામભાઈ ન. પટેલ
૧૩. ચંદુભાઈ મટાણી
૧૪. 'જિગર' નબીપુરી
૧૫. ડાહ્યાભાઈ નાનુભાઈ મિસ્ત્રી
૧૬. ડાહ્યાભાઈ પ્રજ્ઞાપતિ
૧૭. દોલતભાઈ મહેતા
૧૮. ધવલભાઈ વ્યાસ
૧૯. ધ્વનિબહેન ભટ્ટ
૨૦. નિરંજનાબહેન દેસાઈ
૨૧. પંચમભાઈ શુક્લ
૨૨. પ્રફુલ્લભાઈ અમીન
૨૩. ભદ્રાબહેન વડગામા
૨૪. મનસુખભાઈ શાહ
૨૫. મહેન્દ્રભાઈ દેસાઈ
૨૬. મોહનભાઈ કાછિયા
૨૭. મોહમ્મભાઈ ધારી
૨૮. મોહનુદ્દીનભાઈ મણિયાર
૨૯. રમણભાઈ ડી. પટેલ
૩૦. રોહિતભાઈ બારોટ
૩૧. વલ્લભભાઈ નાંઢા
૩૨. વિજ્યાબહેન ભંડેરી
૩૩. વિપુલભાઈ કલ્યાણી
૩૪. વ્યોમેશભાઈ જોશી
૩૫. સુષમાબહેન સંઘવી
૩૬. આશાબહેન બૂચ
૩૭. ચંપાબહેન પટેલ
૩૮. બળવંતભાઈ નાયક [દિવંગત]
૩૯. ફારુકભાઈ ધાંચી
૪૦. નીરજભાઈ શાહ
૪૧. જય કાન્ત
૪૨. નયનાબહેન પટેલ

નટુભાઈ સી. પટેલનું સન્માન. ચિત્રમાં (ડાબેથી) પ્રવીણભાઈ આચાર્ય, ભાસ્કરભાઈ પટેલ, નટુભાઈ પટેલ, નંદિનીબહેન ત્રિવેદી તથા ઉષાબહેન પટેલ દૃષ્ટિમાન છે.

દાઉદભાઈ એ. ધાંચીનું સન્માન. (ડાબેથી) ફારુકભાઈ ધાંચી, વિપુલ કલ્યાણી, દાઉદભાઈ ધાંચી, પંચમભાઈ શુક્લ, અદમભાઈ ટંકારવી તેમ જ અહમદભાઈ લુણત 'ગુલ' દૃષ્ટિમાન છે.

જગદીશભાઈ દવેનું સન્માન. (ડાબેથી) જિગર નબીપુરી, જગદીશભાઈ દવે તથા પ્રફુલ્લભાઈ અમીન દૃષ્ટિમાન છે.

ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમી

[યાજ્ઞીસીની ઉજવણી નિમિત્તે]

અને

સબરંગ આર્ટ્સ

[ગુજરાતી યાત્રા

પ્રોજેક્ટના સંદર્ભમાં]

રજૂ કરે છે

ગુજરાતી કવિઓનાં સ્વરબદ્ધ કરેલાં ગીતોની રમઝટ અને નૃત્યો

ગાયક અને વાદ્યવૃદ્

કૌશિક ખજૂરિયા અને સાથીદારો

નૃત્યો

જાનકી મહેતા

Venue

Compass Theatre

Glebe Avenue, Ickenham, UB10 8PD

2 mins. walk to the right - opposite Ickenham Tube Station
[Metropolitan & Piccadilly Lines]

Bus Routes : 697, 698 & U10 to Ickenham Tube Station

Date & Time

Sunday, 25 March, 2018. From 1.00 to 5.30 pm

Refreshments will be served between **1.00 & 2.15 pm**

Tickets : £7.50

Available from GLA Committee Members

or by email request

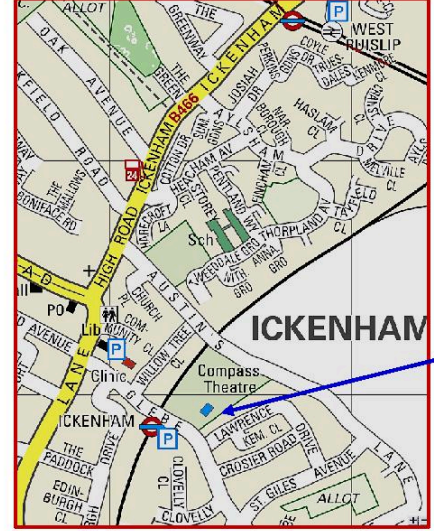
vijya_bhanderi@yahoo.co.uk

Tel. 020 8958 8564

NO TICKETS WILL BE SOLD AT THE GATE
Seating is on a first come first serve basis

Programme

1.00 to 2.15	Refreshments
2.15 to 2.25	Welcome by Academy President
2.25 to 2.35	Lata Desai on Gujarati Yatra
2.45 to 5.15	Music Performance
5.15 to 5.30	Dances by Janaki Mehta
5.30 to 6.00	Vacate the premises

Compass
Theatre

‘ભગવદ્ગોમંડલ’નો ત્રીજો ભાગ આપણને જણાવે છે : ‘ગીત એટલે સાહિત્યની પૂર્ણ અર્થભાવનાવાળી શબ્દમય રચનાને સુમધુર નાદ દ્વારા વ્યક્ત કરી વિસ્તાર કરી બતાવવું તે.’ ... અને પછી આગળ વધીને કહે છે, - ‘ગીતનાં બે ભેદ છે : યંત્ર અને ગાત્ર. વેણુ અને વીણાથી ઉત્પન્ન થતું ગીત યંત્ર અને મુખથી ઉત્પન્ન થતું ગીત તે ગાત્ર. દેશનું સાહિત્ય, તેમાં પ્રચલિત ગીત, તેની લોકોક્તિઓ તથા વાતો એ દેશમાં વસતા લોકોની તે સમયની સામાજિક, માનસિક અને આચારવિષયક સ્થિતિનું દિગ્દર્શન કરાવે છે. ગીતના અનેક પ્રકાર છે. જેમ કે, ધ્રુપદ, ખ્યાલ, ટપ્પો, લાવણી, ઢૂમરી, તીલાના, પ્રબંધ, છંદ.’

આવો, પધારો, સહિયારે આપણા ભૂ-પ્રદેશ - ગુજરાતનાં ગીતો સાગમટે માણીએ. બહુ જ જૂજ પ્રવેશટિકિટ હાથવગી હવે રહી છે. વહેલો તે પહેલો ધોરણે મેળવીએ. બ્રિટનનો ‘સમરટાઇમ’ આરંભાયો હશે. તેથી કાળજી રાખી સમયસર પધારજો અને આનંદજો.

દર માસે થતો વાચકવૃદ્નો કાર્યક્રમ હવે પછી શનિવાર, 03 માર્ચ 2018ના હશે. બપોરે બે વાગ્યાથી હેરો વિલ્ડસ્ટોન લાઇબ્રેરીમાં આરંભનારી આ બેઠક ‘કાવ્યચર્ચા’ની હશે. દિવંગત જલન માતરી, નિરંજન ભગતને કેન્દ્રમાં રાખીને આ અવસરની ગોઠવણ થઈ રહી છે. વિગતો ટૂંકમાં પ્રસારિત કરાશે.

ગુજરાતી સાહિત્ય અકાદમીની આગામી 41મી વાર્ષિક સામાન્ય સભા શનિવાર, 23 જૂન 2018ના દિવસે બપોરે બે વાગ્યાથી માંધાતા યૂથ એન્ડ કમ્યુનિટી એસોસિયેશન, વેમ્બલીના પરિસરમાં યોજાશે.

સાવરકુંડલા[ગુજરાત]ની ‘શ્રી વિદ્યાગુરુ ફાઉન્ડેશન’ સંસ્થા દ્વારા, તાજેતરમાં વિપુલ કલ્યાણીને “શ્રી ઉમાશંકર જોશી વિશ્વગુર્જરી સમ્માન - 2018”થી નવાજવામાં આવ્યા છે.